

Reconstructie op maat – pleidooi voor een nieuwe aanpak

door Theo Beckers (lid van de Raad voor het Landelijk Gebied), 6 maart 2003

Opnieuw zijn we door de vogelpest geconfronteerd met de kwetsbaarheid van ons systeem van intensieve veehouderij. Al eerder hadden we de MKZ-crisis en de varkenspest. Vooral de laatste heeft Brabant zwaar getroffen. Toen werd duidelijk dat het om meer gaat dan een tijdelijk incident. De *licence to produce* van de agrarische sector kwam ter discussie te staan. De milieubelasting door de landbouw, de ontsiering van het landschap, discussies over dierenwelzijn, de kwaliteit van het voedsel en onnodig transport, het teruglopend aantal opvolgers, de concurrentie vanuit het buitenland, maakten van een trotse, welvarende sector een zorgenkind. In Brabant is 55% van de agrarische bedrijven relatief (te) klein en heeft bijna een derde van de bedrijven geen opvolger. Steeds minder bedrijven zullen aan de steeds hogere eisen kunnen voldoen. Dit heeft niet alleen gevolgen voor de agri-business, maar ook voor het economisch en sociale klimaat in de dorpen.

Het steeds frequenter optreden van dierziekten vormt het symptoom van een gecompliceerde en veelzijdige problematiek, die vraagt om fundamentele veranderingen en structurele, duurzame oplossingen. Zowel de Commissie Wijffels als de Raad voor het Landelijk Gebied hebben daarom destijds gepleit voor een soort deltaplan voor de intensieve veehouderij. De begin 2002 door het parlement aangenomen Reconstructiewet zou een belangrijke bijdrage aan die verandering moeten leveren. Deze wet heeft betrekking op een derde van Nederland, waar zo'n twee miljoen mensen wonen. Ook een groot deel van het Brabantse platteland heeft ermee te maken. Momenteel zijn zeven reconstructiecommissies ijverig aan de slag en ook voor West-Brabant is een proces van revitalisering van het buitengebied van start gegaan.

Rijk en provincie willen met de reconstructie een breed scala aan doelstellingen in onderlinge samenhang realiseren: ontwikkelingsruimte voor een kleiner aantal agrarische bedrijven, minder kans op dierziekten, meer multifunctionele landbouw, een betere kwaliteit van bodem, water en lucht, meer natuur en een hoogwaardig landschap, bescherming van cultuurhistorie, meer ruimte voor recreatie en toerisme, het scheppen van nieuwe werkgelegenheid en het verbeteren van het woon- en leefklimaat. Een niet geringe opgave, die veel verder gaat dan de traditionele ruilverkaveling of landinrichting.

Lukt dat wel? Deze vraag heeft de Raad voor het Landelijk Gebied, een onafhankelijk adviesorgaan van de regering, zich gesteld. Vorige week deed de raad verslag van haar bevindingen in het advies 'Platteland in de steigers'. Haar voornaamste oproep aan het nieuwe kabinet en de nieuwe provinciebesturen luidt: ga door met het reconstructieproces, maar verbeter wel de condities en de aanpak. Vergelijk het met een zware medische ingreep bij een gecompliceerde ziekte. Zowel de specialisten als de patiënt zelf en diens familieleden zijn ervan overtuigd dat ingrijpen noodzakelijk is, dat dit de laatste kans is. Maar de mensen rond de operatietafel beschikken niet over alle en de juiste instrumenten en ook de goede medicijnen moeten nog worden ontwikkeld. Bovendien zijn de partijen het onderling oneens over de vraag of volstaan kan worden met een beperkte ingreep of dat de zaak grondiger moet worden aangepakt. Bovendien ontbreekt een essentiële voorwaarde: voldoende zuurstof. In termen van de reconstructie: er is voldoende draagvlak, maar partijen zijn het niet eens over het kernprobleem en over de beste aanpak. En ook al zouden ze het eens zijn, het ontbreekt hen aan (financiële) middelen en geschikte instrumenten, die maatwerk mogelijk maken.

De Raad doet een aantal concrete aanbevelingen:

1. Beweeg mee met natuurlijke processen. Stop geen schaars belastinggeld in overbodige verplaatsing van bedrijven. Beperk dat tot het meest noodzakelijke, bijvoorbeeld als dat echt nodig is voor de natuur.. Maak gebruik van autonome ontwikkelingen, zoals bedrijfsbeëindiging bij gebrek aan opvolgers.
2. Stuur niet op middelen maar op doelen. Zonering bijvoorbeeld is een middel om de kwaliteit van natuur en milieu te verbeteren. Maar dat kan wellicht ook bereikt worden met milieutechnologie en betere landschappelijke inpassing. Wel moet de handhaving van agrarische bedrijven verbonden zijn met hoge eisen van duurzaamheid.
3. Zet gebiedsmakelaars in om maatwerk te leveren. Deze vertrouwenspersonen spreken en begrijpen de taal van de betrokken partijen en zijn in staat om concreet resultaat te bereiken. Niet aan de vergadertafel, maar aan de keukentafel.
4. Schep experimentele ruimte. Het huidige proces bezwijkt bijna onder de vele sectorale regels die landelijk

gelden. Reconstructie is echter maatwerk. Binnen algemene en harde randvoorwaarden moet regionale differentiatie in de uitvoering mogelijk worden gemaakt.

5. Gebrek aan financiële middelen mag niet leiden tot het bijstellen van ambities of het selectief winkelen in de doelstellingen.

6. Er moeten voldoende financiële middelen beschikbaar komen om het proces geloofwaardig door te zetten. Er dient een brede verantwoordelijkheid te zijn voor deze financiering. De Raad pleit voor een gebiedsgericht reconstructiefonds met bijdragen van overheden, landbouworganisaties, waterschappen, natuurorganisaties, agri-business, etc. Door een reconstructiebijdrage via provincie en waterschappen kan ook de burger die in de reconstructiegebieden woont bijdragen aan een duurzame kwaliteitsimpuls voor het landelijk gebied. Dat is gerechtvaardigd, want hij heeft er rechtstreeks profijt van in de vorm van een beter leefmilieu.